

Zahvaljujemo se gospođi Emily Vargas-Barón, direktorici Instituta za rekonstrukciju i međunarodnu bezbjednost kroz obrazovanje (RISE Institut), koja nam je pomogla pri izradi programa integriranih centara ranog dječijeg rasta i razvoja u Bosni i Hercegovini.

Posebno smo zahvalni gospođi Elviri Sánchez-Igual menadžerici za komunikaciju iz Svjetskog udruženja edukatora za rano djetinjstvo (AMEI-WAECE), koja je odobrila prevod ovog materijala iz projekta "Učimo živjeti zajedno u miru, od ranog djetinjstva" i njegovo korištenje u integriranim centrima ranog dječijeg rasta i razvoja za roditelje i djecu u BiH.

Prevod i štampu materijala omogućio UNICEF

MATERIJAL ZA NASTAVNIKE: AKTIVNOSTI SA DJECOM

Poštovanje prema tuđim stvarima podrazumijeva da znamo i osjećamo da ne treba da koristimo ono što nije naše, a ako u nekom trenutku zatrebamo nešto što nije naše, ne možemo to da uzmemo bez dopuštenja vlasnika.

Ali ono podrazumijeva još nešto, a to je da cijenimo i prepoznamo rad drugih ljudi, npr. da ne uništavamo materijalna dobra koja stvaraju drugi ljudi a koje mi koristimo, npr. čišćenje grada, briga o drveću u parkovima itd.

Važno je kod razmatranja ove ljudske osobine osvrnuti se na čuvenu rečenicu meksičkog predsjednika Benita Huareza koju djeca uče u mnogim školama. On je sredinom 19. vijeka rekao: "Poštovanje tuđih prava predstavlja mir".

Jednostavnim riječima, u aktivnostima koje su prilagođene njihovom uzrastu, djeca treba da povežu poštovanje prema tuđoj imovini sa mirom.

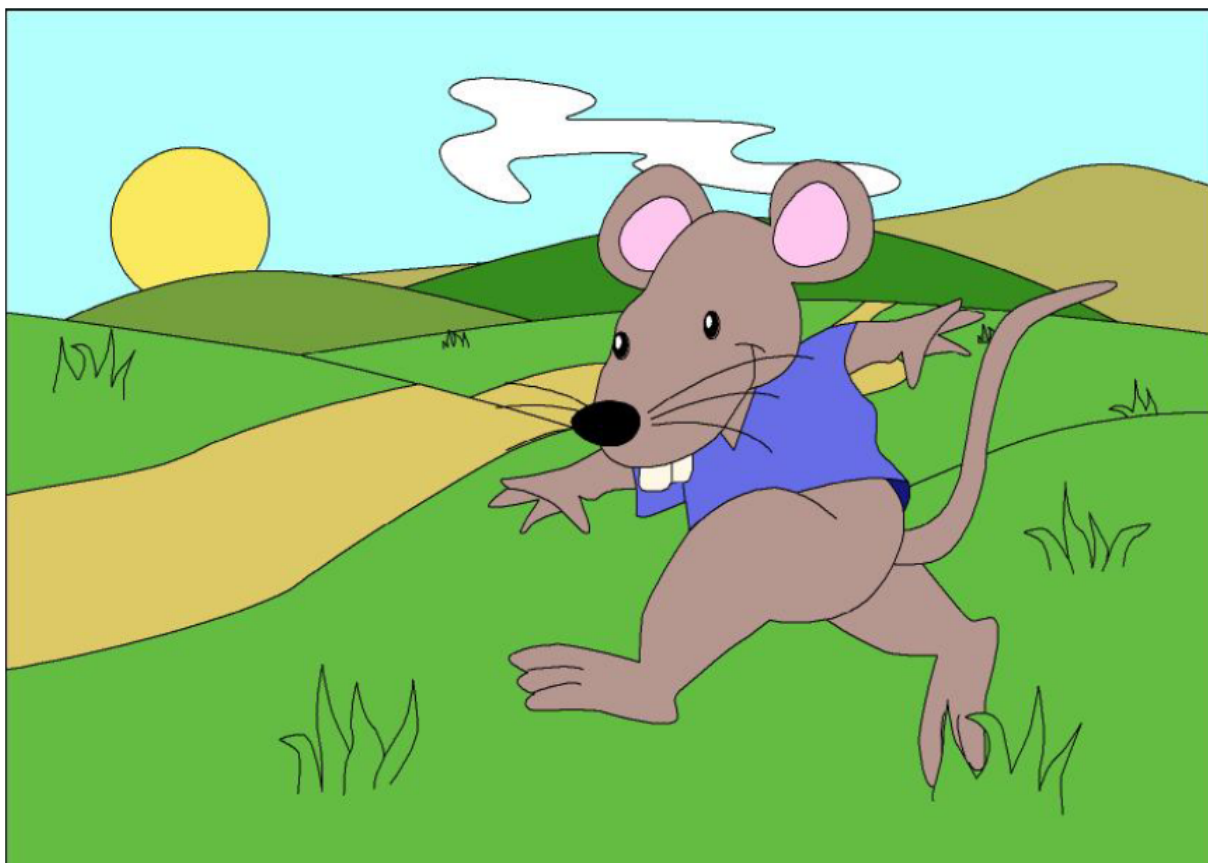
Poštovanje je osobina koju je potrebno razviti od najranijeg uzrasta. Malo dijete još uvijek nema predstavu o tome šta je njegovo, a šta ne, čak ne zna da je biće koje je nezavisno od drugih, ali kako se njegove emocije i intelektualne sposobnosti razvijaju, ono počinje da shvata šta je njegovo, a šta ne, iako prolazi kroz dug dugačku fazu razvoja u kojoj želi sve za sebe. Međutim, neophodno je naučiti ga da ne smije nasilno uzimati od svojih prijatelja ono što mu ne pripada i da ni u kom slučaju ne smije da uzima ono što nije njegovo bez odobrenja vlasnika. Dijete takođe mora da nauči da poštuje, na primjer, rad osobe koja čisti vrtić, baštovana koji se brine o biljkama i cvijeću u dvorištu itd.

Kako bi se djeci usadili pojmovi poštovanja prema tuđoj imovini, neophodno je razumjeti da u ovom uzrastu, iako znaju kako treba da se ponašaju, djeca ne mogu uvijek da se pridržavaju normi, tj. njihovo ponašanje može da varira zavisno od toga koliko su zainteresovana za određenu situaciju. Zbog toga im nije dovoljno dati samo znanje, nego je potrebno kod njih pobuditi interes za ponašanje koje želimo da postignemo. Na taj način takođe radimo na formiranju i razvoju dječjih emocija i osjećanja.

To znači da je proces u kojem dijete osjeća potrebu da se ponaša u skladu s pravilima spor i zavisi od toga koliko naporno radimo na njegovom postizanju. Razumijevanje onoga što se smatra dobrim ili lošim postupcima u ponašanju drugih je važno za formiranje djece između 3 i 6 godina starosti. Da bismo to postigli, moramo iskoristiti određene situacije koje se svakodnevno dešavaju u vrtiću kako bismo djeci ukazali na postupke drugih.

Aktivnost br. 1

"Takmičenje: Poštovanje tuđih prava predstavlja mir"

Kratak pregled aktivnosti:

Dramatizacija priče o posljedicama uzimanja tuđih stvari, takmičenje u crtanju i priče na temu "*Poštovanje tuđih stvari*". Na kraju aktivnosti održaće se izložba radova koji su pobijedili na takmičenju.

Ciljevi:

- Da djeca znaju zašto treba da poštuju tuđu imovinu.
- Izgraditi kod djece osjećanje poštovanja prema tuđoj imovini i radu drugih ljudi.

Procedure:

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

- Dramatizacija
- Razgovor
- Posmatranje
- Elaboracija

Potrebni materijal:

Drvene bojice, tempere, vodene bojice, listovi papira, kostimi i maske miša, pčele, medvjeda i cvrčka i veliki džak.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Dramatizacija priče "Bigotin". Vaspitač(ica) počinje da priča priču:

1. - Bigotin je bio veoma velikodušan i učtiv miš.

Jednog lijepog ljetnog poslijepodneva, Bigotin je veselo izašao u prirodu da se prošetala nakon što je ocu pomogao da očiste kuću.

Putem je veselo skakutao i pjevao: (Jedno dijete može da glumi lik miša koji je još uvijek znojan od posla). Dijete skakuće i pjeva kao miš:

Ja sam Bigotin
Poljski miš
Koji pomaže svima
I pjeva svakome.

2. – Dok je pjevao, Bigotin je začuo veoma tužno jecanje u blizini; počeo je da traži ko je to i ugledao je pčelicu kako plače na cvijetu.

- Zašto plačeš, pčelice? (Upita dijete koje glumi Bigotina).

Između jecaja, pčelica odgovori: - Zato što je ovuda prošao medvjed i u velikom džaku je odnio moje saće u kome su druge pčele. (Djevojčica koja glumi pčelicu glumi da je tužna i da plače, a krilca joj tužno vise)

3. – Ne plači, odgovori Bigotin; Ja ću potražiti medvjeda i spasiću pčele. (Dijete koje glumi Bigotina odlazi. Usput sreće leptira i pozdravlja ga):

- Dobro jutro, leptiru! Jesi li vidio negdje medvjeda koji je odnio nešto što nije njegovo – veliki džak pun saća i u njemu puno preplašenih pčela?

- Da, odgovori leptir. Upravo je prošao ovuda zabrinuto sa zavezanim džakom. Pratiću ga s tobom i zajedno ćemo ga naći i skupo će platiti grešku koju je napravio.

Bigotin se zahvali leptiru i njih dvojica nastave hodati dok nisu naišli na cvrčka (Djeca koja glume Bigotina i leptira drže se za ruke i hodaju).

4. – Dobro jutro, gospodine Cvrčak! Jeste li vidjeli u blizini medvjeda koji ne poštuje tuđe stvari i koji je pčelici uzeo saće? (Kaže Bigotin)

- Da – odgovori cvrčak – Upravo je prošao ovuda sa zavezanim džakom. Ako želite, pridružiću vam se u potrazi. (Dijete koje glumi cvrčka, Bigotin i leptir hvataju se za ruke i nastavljaju hodati).

Bigotin se zahvali cvrčku što im se pridružio i zatim sva trojica potrče.

5. – Naposljetku su uspjeli da pronađu medvjeda. Gospodin Cvrčak i leptir su mu odvrćali pažnju dok je Bigotin grickao džak i oslobodio pčele koje su odmah okružile medvjeda.

(Djeca koja glume ove životinje treba da urade sljedeće: leptir će letjeti ispred medvjeda da mu odvrati pažnju, cvrčak će zviždati kako bi mu takođe odvratio pažnju. Bigotin će glumiti da gricka džak, a grupa djece će glumiti pčelice koje će prijeteći okružiti dijete koje glumi medvjeda, a medvjed će glumiti strah).

Medvjed se jako uplaši ljutih pčela i počne da moli za milost: - Milost, samo sam želio da pčele rade za mene, da proizvode med meni za hranu.

Tada mu cvrčak reče: - Pčele nisu tvoje. Onaj ko uzima tuđe stvari zaslužuje kaznu. (Dijete koje glumi cvrčka gleda medvjeda prijetećim pogledom).

Kao što sam vam rekao na početku priče, Bigotin je bio veoma velikodušan miš. Zamolio je pčelice da oprostite medvjedu, ali tek kad se pokaje i obeća da više nikad neće uzimati tuđe stvari za sebe.

Drugi dio

Vaspitač(ica) će pitati djecu da li im se svidio igrokaz i razgovaraće s njima o tome šta se desilo u njemu. Istaći će da je neophodno poštovati tuđe stvari kako bismo mogli živjeti u miru, a ne kao medvjed koji je silom oteo nešto što nije njegovo. Pčelice su ga zbog toga napale i zahvaljujući malom mišu postignut je mir između životinja.

Treći dio

Vaspitač(ica) će razgovarati s djecom o tome da je potrebno poštovati tuđe stvari i pokazaće im situacije u kojima su ljudi prekoreni ili su platili kaznu zato što su hodali po travi, uništavali cvijeće u parku, pisali po školskim zidovima, bacali smeće na ulicu itd.

Ti ljudi zaslužuju kaznu zato što su trava, cvijeće, škola proizvod tuđeg rada i zato treba da ih poštujemo.

Nakon toga će djeca iznositi svoje mišljenje o ovoj temi, pričaće svoje doživljaje i iskustva u vezi s tim i vaspitač(ica) će ih zamoliti da učestvuju u takmičenju u crtanju koje će se održati u učionici. Učesnici će crtati jedan crtež ili smisliti priču na temu koju predlaže vaspitač(ica): "Poštovanje prema radu drugih ljudi". Djeca uz pomoć svojih roditelja donose crteže ili smišljaju priču i pokazuju svoje radove u učionici. Najbolji crteži i priče će biti nagrađeni.

Četvrti dio

Izložba pobjedničkih crteža i priča.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Shvatili su poruku priče o Bigotinu.			
Smislili su priče i nacrtali crteže koji pokazuju osjećanja poštovanja prema tuđim stvarima.			
Kritikovali su medvjedovo ponašanje.			
Govorili su kako treba da se pokaže poštovanje prema tuđim stvarima.			

Aktivnost br. 2 "Moj prijatelj policajac"

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

Kratak pregled aktivnosti:

Vaspitač(ica) će razgovarati s djecom o radu policije koja održava red i mir i čuva imovinu u zajednici. Kasnije će pozvati policajca da dođe na čas da razgovara sa djecom i da odgovara na njihova pitanja.

Ciljevi:

- Naučiti djecu o radu ljudi koji održavaju red u zajednici kako bi ljudi mogli živjeti u miru i bez brige.
- Razviti kod djece osjećanje poštovanja prema ljudima koji nam pomažu da živimo miran život.

Procedure:

- Razgovor
- Pitanja i odgovori

Potrebni materijal:

Fotografije ili slike aktivnosti ljudi koji brinu o javnom redu i miru. Filmovi u kojima su prikazane takve radnje.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) će razgovarati s djecom o važnom društvenom radu policije. Policija pazi i brine o saobraćaju kako se automobili, autobusi, kamioni i druga vozila ne bi sudarili. Oni također brinu o našim kućama, prodavnicama, supermarketima, fabrikama i sprečavaju da loši ljudi koji ne poštuju tuđe stvari (odjeću, igračke, kućanske aparate, hranu i drugo) uđu u ta mjesta ili u naše kuće i ukradu stvari.

Policajci također pomažu starijim ljudima i djeci da pređu preko ulice ili da se vrate kući ako se izgube.

Drugi dio

Vaspitač(ica) organizuje posjetu policajca vrtiću. On će razgovarati s djecom o svom poslu. Važno je da se djeci obraća jezikom koji je razumljiv njihovom uzrastu i da ne priča o pričama koje sadrže nasilje. Policajac također treba da naglasi da je njegov posao da brine o miru građana koji žive u zajednici i ispričaće svoja iskustva u sprečavanju loših ljudi da ukradu tuđe stvari (ali neće pominjati nikakve nasilne scene).

Policajac, koji će biti obučen u uniformu, će razgovarati s djecom o svojim iskustvima i nastojaće svojom pričom da kod njih izazove emocije.

Treći dio

Djeca će postavljati pitanja, uglavnom o radu policajaca

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
S poštovanjem su slušali dok je policajac pričao o svom poslu.			
U svojim izjavama pokazali su da cijene rad policije koja brine o imovini građana u zajednici.			
Pokazali su zanimanje da nauče nešto više o radu policije.			

Aktivnost br. 3

"Šta znači poštovati tuđu imovinu?"

Kratak pregled aktivnosti:

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

Djeca će zajednički smisliti pjesmicu u kojoj će izraziti svoje mišljenje o tome šta je poštovanje prema tuđim stvarima.

Ciljevi:

- Učvrstiti kod djece pojam poštovanja prema tuđoj imovini.
- Pripremiti djecu za složenije aktivnosti o poštovanju prema tuđim stvarima.

Procedure:

- Recitovanje
- Usmeno izražavanje

Potrebni materijal:

Slike na kojima su prikazane situacije poštovanja prema tuđim stvarima, kasetofon, snimljeni filmovi.

Razvoj aktivnosti:

Vaspitač(ica) će podsjetiti djecu na sve što su radili u prethodnim aktivnostima na ovu temu.

Zamoliće djecu da zajedno smisle pjesmicu. Vaspitač(ica) će dati osnovu pjesme, a svako dijete će dodati po jednu frazu kako bi sva djeca učestvovala u smišljanju pjesmice. Pjesmica će biti snimljena kako bi djeca kasnije mogla da poslušaju potpunu verziju.

Nakon toga, vaspitač(ica) započinje pjesmicu frazom "Poštujem tuđe stvari zato što..."

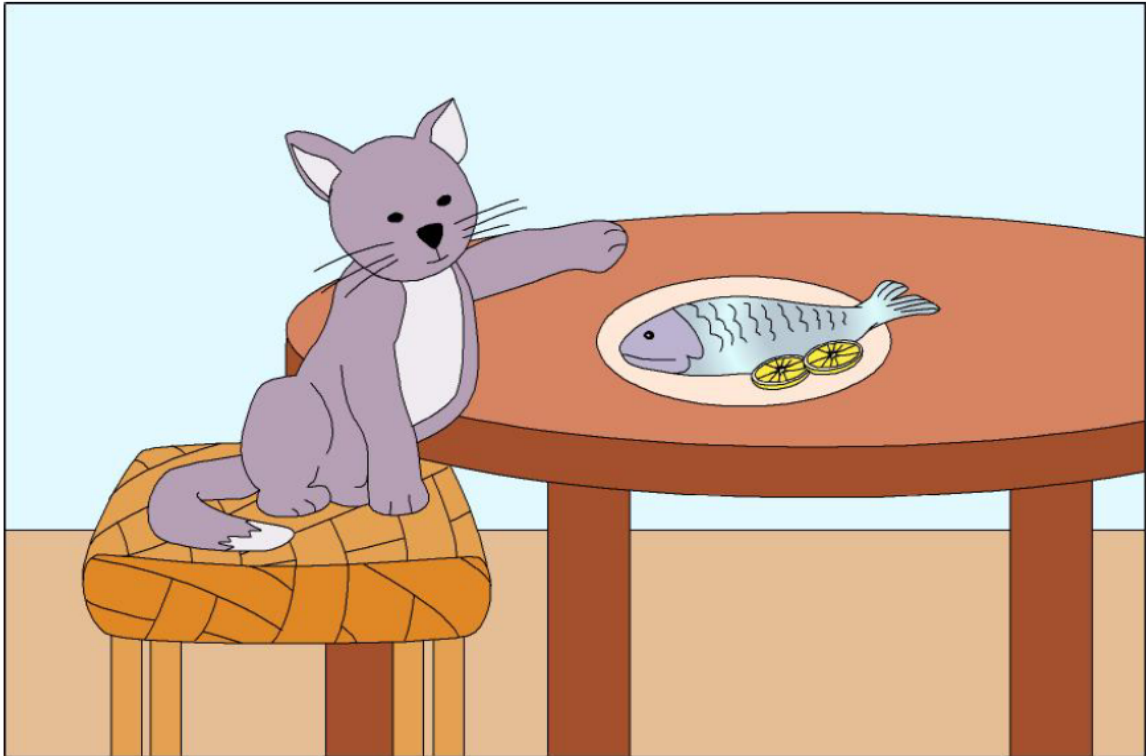
Svako dijete izgovara svoj dio kad dođe red na njega, a vaspitač(ica) snima šta djeca govore. U slučaju da neko dijete ne zna šta bi reklo, vaspitač(ica) mu može pokazati sliku na kojoj je prikazana situacija poštovanja prema tuđim stvarima. Takođe može pustiti snimljenu scenu.

Nakon što je pjesmica snimljena, djeca sjedaju u krug kako bi je poslušali i eventualno izmijenili koji dio; narednih dana će naučiti pjesmicu napamet.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Nisu bili u stanju da smisle frazu kojom bi dopunili pjesmicu.			
Fraze kojima su dopunili pjesmicu odražavaju poštovanje prema tuđim stvarima.			
Bila im je potrebna vizuelna pomoć kako bi rekli frazu.			
Spontano su iznosili komentare koji odražavaju tipičnu predstavu o tome šta je poštovanje prema tuđim stvarima.			

Aktivnost br. 4
Iskustvo od ključnog značaja za ocjenu bloka
"Gledaj i pričaj"

Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)

Kratak pregled aktivnosti:

U ovoj aktivnosti vaspitač(ica) ocjenjuje šta su djeca naučila u prethodnim aktivnostima.

Aktivnost se sastoji od pokazivanja nekoliko slika, a dijete treba da smisli priču o onome što vidi na slikama. Vaspitačica postavlja pitanja ili daje sugestije kako bi obogatila priču.

Ciljevi:

- Potvrditi šta djeca znaju o poštovanju tuđih stvari.

Procedure:

- Posmatranje
- Priča
- Pitanja i odgovori

Potrebni materijal:

Nekoliko špilova karata i slike.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) djeci pokazuje sliku na kojoj je prikazana neka životinja koja uzima nešto što nije njezino, npr.

- Mačka koja ulazi u kuhinju da uzme ribu sa stola.
- Zec koji uzima pitu koja se hladi na kuhinjskom prozoru.
- Medvjed iz priče koji krade saće od pčelice.

Djeca će na osnovu ovih slika smišljati priče, a kada završe, ako nisu bila dovoljno eksplicitna u svojim opisima, vaspitač(ica) će im postaviti dodatna pitanja:

Šta radi (mačka, zec, medvjed itd.)?

Da li je to ispravno ili neispravno? Zašto?

Šta biste vi uradili?

Svako dijete će smisliti samo jednu priču o slici koju izabere.

Drugi dio

Vaspitač(ica) sad pokazuje sljedeće slike djeci koja prije toga nisu govorila:

- Lopov izlazi kroz prozor iz kuće sa zavežljajem preko ramena i policajac ga zaustavlja.
- Šumar se obraća grupi djece koja beru cvijeće u parku.
- Policajac ispred škole pomaže djeci da pređu preko ulice.

Djeca smišljaju svoje priče; svako dijete po jednu priču o slici koju je izabralo.

Treći dio

Vaspitač(ica) sada pokazuje sljedeće slike preostaloj djeci koja nisu pričala svoju priču:

- Bitka
- Veoma lijepa škola
- Ista škola u ruševinama

Djeca će ispričati svoje priče i zamišljaće šta se desilo školi, djeci i porodicama.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
U njihovim pričama osjeća se da su stekli novo znanje o poštovanju prava i rada drugih ljudi.			
U svojim pričama pokazali su osjećanje poštovanja prema pravima i radu drugih ljudi.			
Bili su u stanju da smisle priču u kojoj se ističe poštovanje prema tuđim stvarima.			
Iznosili su komentare o poštovanju stvari koje nisu njihove.			
Predložili su jednostavne radnje kojima će pokazati poštovanje prema tuđim stvarima u učionici.			